

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:
Kukkonen, H. 2018. Ohjauksen monet merkitykset ammatillisessa
opinto-ohjaajankoulutuksessa TAMK Journal. Tampere: Tampereen
ammattikorkeakoulu.

DOI / URL: <http://tamkjournal.tamk.fi/ohjauksen-monet-merkitykset-ammattillisessa-opinto-ohjaajankoulutuksessa/>

Ohjauksen monet merkitykset ammatillisessa opinto-ohjaajankoulutuksessa

Käsite ohjaus on monimerkityksinen ja tarkoittaa eri koulutus- ja ammattialoilla hyvin eri asioita. Opetus- ja ohjaustyössä sen keskiössä on opiskelijan oman aktiivisuuden, osallisuuden ja toimijuuden tukeminen. Artikkelissa kuvataan, miten ammatillisen opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijat kuvailevat ohjausta ja sen tarkoitusta. Opiskelijoiden kuvausten perusteella oli mahdollista tunnistaa muutoksia käsityksissä ohjauksen sisällöstä, tarkoituksesta ja ohjaajan tarvitsemasta osaamisesta. Käsitys ohjauksesta laajeni arvostavan kohtaamisen, vuorovaikutuksen ja opiskelijan opintojen tukemisen näkökulmasta koskemaan laajemmin ohjaustyötä ja ohjaajan tehtävää myös erilaisten yhteisöjen ja verkostojen jäsenenä.

KIRJOITTAJA: HARRI KUKKONEN

Ohjauksen monet kasvot

Opetus- ja ohjaustyössä on paljon käsitteitä, joiden merkitys ammatillisessa

toiminnassa saattaa olla erilainen kuin arkipuheessa. Yksi näistä on ohjaus. Ohjaus ammatillisena käytäntönä on hankalasti määriteltävissä, ja saattaakin olla, että on helpompi kuvata, mitä ohjaus ei ole kuin kertoa mitä se on (Vehviläinen 2014, 37). Käsitettä ohjaus saatetaan käyttää rinnakkain esimerkiksi tiedon antamisen, neuvomisen, opetuksen ja jopa terapian käsitteiden kanssa.

Opiskeluun liittyvän ohjauksen yleinen määritelmä on, että se on ajan, huomion ja kunnioituksen antamista opiskelijalle sekä hänen opiskeluteoilleen ja -toiminnalleen (Pasanen 2004). Ohjauksessa tuetaan myös opiskelijan toimijuutta. Toimijuus tarkoittaa opiskelijan kykyä suunnitella, ohjata, toteuttaa ja arvioida omia prosessejaan (Vehviläinen 2014).

Tässä artikkelissa kuvataan ammatillisen opinto-ohjaajankoulutuksen opiskelijoiden käsityksiä siitä, miten he ymmärtävät ohjauksen. Tutkimusaineisto tuotettiin siten, että syksyllä 2016 aloittaneet opiskelijat (n=16) kirjoittivat ensimmäisten lähiohjauspäivien jälkeen ja uudelleen yhdeksän kuukautta myöhemmin aiheesta: Miten ymmärrän ohjauksen tällä hetkellä?

Ohjauksen käsite

Seuraavassa kuvataan ohjauksikäsitteessä tapahtuneita muutoksia. Kaikki artikkelin aineistoesimerkit ovat koosteita usean opiskelijan vastauksista.

Opintojen alkuvaiheessa käsitykset ohjauksesta olivat hyvin vaihtelevia. Moni toi esille opiskelijan tilanteen kartoittamisen, yksilölliset opintopolut ja vaihtoehdoista kertomisen. Merkittävää oli, että heti alussa tuli esille opiskelijan yksilöllisen kohtaamisen tärkeys ja opiskelijan tarpeista liikkeelle lähteminen. Ohjaaja ymmärrettiin ikään kuin opiskelijan resurssiksi. Käsitteissä ohjauksesta näkyi kuitenkin melko paljon epämääräisyyttä ja jäsentymättömyyttä. Ohjausta on hankala hahmottaa ammatillisesta näkökulmasta, jos

ei ole kokemusta sellaisesta toiminnasta, jossa on joutunut tietoisesti miettimään ohjauksen kysymyksiä nimenomaan opinto-ohjaajana olemisen näkökulmasta.

- *Ohjaaminen on laaja käsite. Olen ohjannut esimerkiksi lasten vanhempia. Opettajana olen toiminut ryhmäohjaajana. Opinnoissa ohjaaminen poikkeaa edellisistä. Se ei ole opetusta, ei pelkkää tiedotusta tai neuvontaa, vaan siinä tieto kulkee vuorovaikutuksellisesti molempiin suuntiin. Ohjaus on saattelemista eteenpäin tai seuraaville opinnoille tai tavoitteille.*

Mielenkiintoista on, että kun omaa käsitystä ohjauksesta oli vaikea sanallistaa, sen merkitystä etsittiin joko toisesta kontekstista, vanhempien ohjaamisesta tai lähikäsitteen eli opetuksen kautta. Pyrittiin siis kuvaamaan, mitä ohjaus ei ole. Yhdeksän kuukautta myöhemmin ohjauksesta löytyi selkeämpiä ja jäsentyneempiä kuvauksia. Niissä painottui se, ettei ohjaaja tarjoa valmiita ratkaisuja vaan tukee opiskelijaa itse tekemään omia valintoja.

- *Ohjaus on ihmisen auttamista niin, että hän löytää omat vahvuutensa tai niiden aihiot ja uskaltaa sen perusteella tehdä ratkaisuja oman polkunsä kulkemiseen. Yksilöllistä ja samalla yhteiskunnallisia tarpeita sisältävää henkilökohtaista kohtaamista, jossa läsnäolevat ovat saman asian äärellä ja tietävät, mitä kohti pyritään. Ohjaus on aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Ohjaukseen tulevan kasvun (henkinen, ammatillinen) tukemisessa eettisesti ja asiantuntevasti.*

Opintojen edetessä ohjaus-käsitteeseen oli saatu otetta ja se osattiin nähdä monitasoisena niin yksilön kuin yhteiskunnankin tarpeiden näkökulmasta. Ohjauskäsitys oli saanut vaikutteita myös alalla yleisistä määritelmistä. Ajan, huomion ja kunnioituksen antaminen viittaa yleiseen ohjauksen määritelmään (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 6-7).

Ohjauksen tarkoitus

Opintojen edetessä näkyi muutoksia käsityksessä ohjauksen tarkoituksesta. Opintojen alkuvaiheessa opiskelijat kertoivat lähinnä opiskelijan kanssa tapahtuvista keskusteluista tarkoituksena opintojen konkreettisen etenemisen ja opiskelijan omien valintojen tukeminen. Myöhemmin alkoi korostua kahdenkeskisen kohtaamisen lisäksi yhteisöllinen, alueellinen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Ohjauksen tarkoituksesta löytyi aineistoista kolme erilaista näkökulmaa.

a) Opiskelijan sisäinen todellisuus

Jo opintojen alussa tuli vahvasti esille se, että ohjauksessa pyritään tukemaan opiskelijan itsetuntemusta, omien intressien tunnistamista ja potentiaalien löytämistä.

- *Ohjauksella pyritään auttamaan ohjattavaa tuntemaan ”tilansa” ja löytämään suuntaa ja tekemään valintoja. Mitä haluat? Miten haluat? Missä haluat? Mitä sinulla jo on? Mitä tarvitset? Miten jatketaan? Se on ohjattavan auttamista oivallukseen omasta elämänpolustaan ja kannustaminen, itseluottamuksen ja luottamuksen kasvattaminen. Luodaan uskoa ja luottamusta ja ideoita aidossa vuorovaikutuksellisessa suhteessa. Tukea opiskelijaa/oppilasta oman elämänsä merkitykselliseksi ja tärkeäksi toimijaksi.*

Jo ensimmäisessä aineistossa näkyneet opiskelijälähtöisyys, arvostus ja kunnioitus tiivistyi toisessa aineistossa seuraavasti:

- *Ohjaus on ohjattavan omien mahdollisuuksien ja potentiaalien löytämistä yhdessä ohjattavan kanssa. Jokaisessa oppilaassa/asiakkaassa on potentiaalia, se pitää vain tavoittaa. Se on ohjattavan/ohjattavien ammatillisen, koulutuksellisen ja urakehityksen identiteetin tukemista ja kasvuun saattamista. Myös inhimillisen kasvun tukemista.*

Identiteettityön ja inhimillisen kasvun tukeminen viittaa siihen, että tavoite on ajallisesti huomattavasti kauempana kuin opintojen aikaisessa, tutkinnon saamisen edellyttämässä toiminnassa.

b) Opintojen eteneminen

Opintojen alkuvaiheessa tuli esille lähinnä senhetkisten opintojen edistäminen. Vaikka ohjaus nähtiin sillä tavalla opiskelijälähtöiseksi, että opiskelijan tausta, osaaminen ja intressit otetaan huomioon, tuli esille myös ohjaajalähtöinen ohjeiden ja neuvojen antaminen opiskelijan noudatettavaksi. Myös opiskelijan asioiden eteenpäin menosta huolehtiminen näkyi.

- *Ohjauksella tavallaan ”näytetään” opiskelijalle/ohjattavalle polun alku ja tuetaan häntä pääsemään kartalle, löytämään eteenpäin. Yksilöllisten opintopolkujen tukemista henkilön aiempi tausta ja osaaminen huomioiden. Olla informaationjakaja ja opiskelun ohjaaja eli opintopolut, oppilashuolto, yhdyshenkilönä opiskelijan ja opettajan välillä.*

Toisessa aineistossa tuli selkeämmin esille pitempijänteinen yhteinen tavoitteellinen toiminta, jossa ohjaaja osaa käyttää tilanteen mukaan erilaisia ohjauksen työkaluja.

- *Se on ajan ja kunnioituksen antamista ohjattavalle, halua ja osaamista löytää yhdessä ohjattavan kanssa toimiva etenemistapa, suunnitelma tms. On hyvä varmistaa ohjattavalta ymmärrys, puhummeko samasta asiasta ja miten hän ymmärsi tavoitteet, mitä sovimme jne. Ohjaus on tavoitteellista osallisuutta toisen ihmisen elämään kuuntelemalla ja keskustelemalla. Se on kiinnostuksen osoittamista ja valmiutta käyttää erilaisia työkaluja elämänsuunnan hahmottamiseen.*

Ohjauksen merkitys ei tässäkään rajaudu pelkästään oppilaitoksessa opiskeluun tietyn tutkinnon tai koulutuksen suorittamiseksi. Kohtaamisessa ohjaaja nähtiin osallisena opiskelijan elämässä laajemmin kuin vain suunnanosoitajana opintojen ja opiskelun kontekstissa.

c) Ohjauksen edellytykset

Ensimmäisessä aineistossa ei juurikaan tullut esille ohjaajan toiminta kahdenkeskisten ohjaustilanteiden ulkopuolella. Yksittäisiä mainintoja siitä, että ohjaaja on yhteyshenkilö opiskelijan ja opettajien välillä, työskentelee verkostoissa opiskelijan hyväksi ja osallistuu markkinointiin, kuitenkin löytyi. Toisessa aineistossa käsitys, että ohjaajan pitää vaikuttaa myös opiskelijan opiskelu-, toiminta- ja elämänympäristöihin, näkyi huomattavasti enemmän ja selkeämmin.

- *Opinto-ohjaaja on ohjaustyön asiantuntija, jonka työpäiviin kuuluu neuvontaa, tiedotusta ja ohjausta, verkostoitumista, kehittämistyötä sekä koulutuksen ja työelämän tilanteen seuraamista. Opiskelija on asiakas ja hänen tukemisensa (ammattilinen, omaksi itsekseen) on ensiarvoista. Se on vaikuttamista yhteiskuntarakenteisiin alueellisella, paikallisella ja valtakunnallisella tasolla, jotta em kehitys ja yhteiskunnallinen kehitys turvattaisiin*

Toisessa aineistossa tuli esille laajempi kiinnostus opinto-ohjaajan työhön ja käsitys osaamisesta oli laajentunut koskemaan yhteistyötä ja kumppanuutta osana erilaisia verkostoja.

Yhteenveto ja pohdinta

Kun ohjaus ymmärrettiin opiskelijan käsityksiin ja hänen sisäiseen todellisuuteensa liittyvien asioiden käsittelyksi tai opintojen edistämisen tueksi, painottui tilan antaminen, reflektointi, tulevaisuusodotusten selkeytyminen sekä opiskelun tilanteen osoittaminen opiskelijalle. Vuorovaikutuksen keskiössä oli opiskelijan kuunteleminen, ohjaaminen eri vaihtoehtojen äärelle ja niiden pohtiminen. Erilaisten yhteisöjen jäsenenä toimittaessa

korostui puolestaan vaikuttaminen niin, että myös muut asiat kuin opinto-ohjaajan toiminta tukisi opiskelijan opintoihin ja elämään liittyviä valintoja.

Opintojen alkuvaiheessa käsityksessä ohjauksesta korostui opiskelijan kohtaaminen ja opiskelijan tukeminen opinnoissa. Myöhemmin kuvaukset olivat edelleen pragmaattisesti painottuneita, mutta selkeästi näkyi ohjaus-käsitteen jäsentyminen, laajentuminen ja syveneminen niin, että kirjoituksissa näkyi myös ohjauksen käsitteellisiä ja teoreettisia lähtökohtia. ***Oli siis tapahtunut merkitysrakenteiden uudelleenmuotoutumista, mitä voi pitää kaiken koulutuksen ja oppimisen tarkoituksena.***

Tämä ei tarkoita sitä, että jokin näkökulma ohjaukseen olisi parempi kuin toinen. Ohjaus on moniulotteinen, monitasoinen ja monitulkintainen niin käsitteenä kuin toimintana. Ohjaajan tulee tunnistaa, minkälainen lähestymistapa on sopiva eri tilanteissa ja eri ihmisten tai tahojen kanssa, osata erottaa erilaisia mahdollisuuksia ja osata valita tarkoituksenmukainen toimintatapa. Onkin tärkeää, että koulutuksessa huolehditaan siitä, että ollaan selvillä mistä näkökulmasta kulloinkin puhutaan ja että opiskelijat arvioivat osaamistaan, käsityksiään sekä omia tavoitteitaan tulevana opinto-ohjaajana mahdollisimman monipuolisesti.

Lähteet

Pasanen, H. 2004. Työssä oppimisen ohjaus prosessina. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet 2004. Jyväskylä: PS-kustannus, 151–176.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana. Osa 1. Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Tallinna: Gaudeamus.

Kirjoittaja

Harri Kukkonen, yliopettaja, Ammattipedagoginen TKI, TAMK, harri.kukkonen@tamk.fi
Asiantuntijuusalueet: opetussuunnitelmatyö, korkeakoulupedagogiikka, ohjaaminen ja mentorointi, osaamisperustaisuus